

Katter och beteendeproblem

-Vilka är orsakerna?

- Hur kan beteendeproblemen förebyggas?

*Cats and behaviour problems
Causes and prevention.*

Sarah Isberg

Katter och beteendeproblem

-Vilka är orsakerna?

- Hur kan beteendeproblemen förebyggas?

*Cats and behaviour problems
Causes and prevention.*

Sarah Isberg

Examensarbete, 15 hp i Biologi

Handledare: Maria Andersson

Innehållsförteckning

<i>Sammanfattning</i>	4
<i>Summary</i>	5
<i>Inledning</i>	6
<i>Syfte</i>	7
<i>Bakgrund</i>	8
<i>Aggressivitet och rädsla</i>	9
Aggressivitet mellan hankatter	9
Aggression hos honkatt med kattungar	10
Territoriell aggression	10
Resursaggression	11
Omvänd aggression	11
Aggressivitet vid lek	11
Aggressivitet vid kel	12
Aggression vid smärta	12
Sexuell aggression	12
Instrumentell aggression	12
Rädsla	12
Defensiv aggression	13
<i>Rumsrenhetsproblem</i>	14
Sprayning	14
Elimination/urinering på oönskade ställen	15
<i>Ätstörningar</i>	16
Pica	16
Växtätande, predation	17
Överkonsumtion av foder	17
Matvägran	17
Polydipsia	18
<i>Diskussion</i>	18
<i>Referenser</i>	22

Sammanfattning

I många tusen år har människan och katten levt tillsammans. Katten drogs från allra första början till de mänskliga bosättningarna eftersom det fanns möss och råttor vid människornas lador. Människorna i sin tur tyckte att katten var bra att ha i sin närhet eftersom skördarna skyddades från skadedjur. Nu är katten ett av våra mest populära sällskapsdjur, men många katter uppvisar ett beteende som människor kan uppleva som ett problem. I det här arbetet utreds aggressivitet, rädsla, rumsrenhetsproblem och ätstörningar med avseende på vilka orsakerna är och hur problemen kan förebyggas. Beteendeproblem är en vanlig orsak till att katter lämnas in till katthem världen över. Man kan fråga sig om katterna verkligen får sina behov uppfyllda i vårt samhälle när så många katter uppvisar beteendeproblem. Om vi vet orsakerna till problemen kan vi också förebygga att de uppstår och genom det ge katter ett bättre liv.

Aggression delas in i olika kategorier eftersom aggression hos katt kan ha olika orsaker. Aggressivitet mellan hankatter är ett vanligt och naturligt beteende, hankatterna försöker driva ut inkräktare ur det egna reviret. När honkatter löper ökar denna form av aggressivitet. En honkatt med ungar kan vara aggressiv eftersom hon försvarar sina ungar. Katter kan vara aggressiva pga. att de försvarar sitt territorium eller resurser. För att förebygga detta är det viktigt att alla katter i ett hushåll har tillgång till alla resurser samtidigt. Smärta och rädsla kan också göra katter aggressiva. Det gäller att lära sig läsa av katters signaler så att man inte provocerar fram aggressivitet. En katt som försvarar sig visar defensiv aggressivitet när den blir trängd. För att undvika att katter utvecklar överdriven rädsla är det viktigt att kattungar blir väl socialiserade, men det finns sådant som pekar på att rädsla till en viss del kan vara genetiskt betingat.

Kattungar börjar gräva och eliminera i grusiga eller lösa material utan att kattmamman lär dem det. Ändå uppskattar man att ca 10 % av alla katter har något problem med rumsrenheten. Det finns katter som sprayar urin. Urinmarkeringar har en kommunikativ funktion som talar om revir, fiendskap och sexuella budskap. När det finns spänningar mellan katter som bor i samma hus kan de spraya urin. Det är viktigt att två rivaliserande katter har möjlighet att undvika varandra för att förebygga det här problemet. En utomstående katt kan också utlösa det problemet. Att katter eliminerar eller urinerar på olämpliga stället kan bero på att katten inte gillar kattströet, platsen kattlådan står på eller själva kattlådan. Kattägaren måste pröva sig fram till vilken kattsand, plats för kattlådan och vilken typ av kattlåda den individuella katten vill ha. En annan bakomliggande orsak till rumsrenhetsproblem kan vara olika sjukdomar exempelvis i urinvägarna.

Ätstörningar hos katt kan delas in i tre övergripande områden: för stort intag av foder och vatten, för litet intag av foder och vatten och intag av olämpliga föremål. Pica innebär att katten äter och tuggar på ull, bomull, plast, papper och även syntetiska material. Det kan bero på för tidig avvänjning men hos siameser tros det ha genetisk orsak. Att en katt vägrar att äta kan bero på en skada i munnen, dåliga tänder eller att det har inträffat förändringar i kattens sociala miljö. Om en katt eller människa som stod katten i fråga nära försvunnit ur kattens liv eller dött kan katten vägra att äta. Förändring i den sociala miljön kan också leda till rumsrenhetsproblem. Överkonsumtion av foder kan ha endokrinologiska orsaker. Kastrede djur blir mer ofta feta.

Att skaffa katt bör vara något som är väl planerat och genomtänkt så att ett mindre antal katter behöver hamna på katthem. De problembeteenden som är orsak till att katten lämnas till katthemmet har i sin tur sin grund i okunskap om katters behov och beteenden. De flesta problembeteendena är naturliga beteenden för katten men i människans miljö kan de bli ett problem.

Summary

During many thousand years humans and cats have lived together. From the beginning the cats was drawn to human settlements because there were mice and rats in the humans' barns. The humans liked to have the cats near because their harvests were protected from pests. At the present time cats are our most popular pet, but many cats show behaviours that humans might experience as problems. In the following review aggression, fear, house soiling problems and eating disorders are investigated. The causes and how the problems can be prevented are discussed. Behaviour problems are a common source for relinquishment of cats to cat shelters across the world. If we know the causes to behaviour problems we may prevent them and thereby give the cats a better life.

Aggression in cat can be divided in many different categories because aggression in cats has many different causes. Aggression between male cats is a common and natural behaviour; the male cats are fighting intruders in their territories. When a female cat is in heat the aggression between male is enhanced. A female cat can be aggressive because she is defending her kittens. Cats can be aggressive because they are defending their territories or resources. To prevent this it is important that all cats in the household have access to all the resources at the same time. Fear and pain can also make cats aggressive. It is important to learn the cat's signals so that you don't provoke aggression in the cat. A cat that is defending itself may show defensive aggression if the cat is put under stress. To prevent that cats develop excessive fear it is important that kittens are well socialized, although there are some indications that fear may have a genetic cause.

Kittens start to dig and eliminate in gravelly or loose material without their mum teaching them. Even so about 10 % of all cats are estimated to have some form of house-soiling problems. Urine markings have a communicative function and tell other cats about territories, hostility and sexual messages. When there are some forms of tension between cats in a household they may spray urine. It is important for cats that compete with each other have opportunity to avoid each other to prevent this problem. An outsider cat can also elicit this behaviour. If the cat doesn't like the substrate in the litter box, the location of the litter box or the litter box itself the cat may eliminate and urinate on inappropriate locations in the house. The cat owner must find out what type of litter, location of the litter box and what type of litter box the individual cat prefers to prevent this problem. Another cause of house soiling problems is different diseases for example in urinary tract.

Eating disorders can be separated in three different groups: excessive eating and drinking, refusing to eat and ingestion of inappropriate things. Pica means that the cat is eating and chewing wool, cotton, plastic, paper and even synthetic materials. The cause seems to be to early weaning but in Siamese cats it has a genetic cause. A cat that refuses to eat may have a bad teeth or damage in the mouth. Changes in the cat's social environment may cause the cat to refuse to eat and it may also cause house-soiling problems. If a human or cat, who meant a lot to the cat, disappears from the cats life or die the cat may refuse to eat. Excessive eating may have endocrinological causes. Castrated cats more often gain too much weight.

To buy a cat should be well planned and considered so a lesser number of cats will be surrendered to cat shelters. The behaviour problems that are the causes for the cats to be surrendered has its own cause the owners lack of knowledge about the needs and behaviours of cats. Most of the behaviour problems are natural behaviours to the cat but in the human society they may be a problem.

Inledning

Alltsedan många tusen år har katten och människan levt tillsammans (Linseele *et al.* 2007). Katter har fått vara både gudar och djävlar i vår fantasi. Tyvärr har katten fått lida för våra idéer och i dagens samhälle kan man fråga sig om katten verkligen får sina behov tillfredsställda.

Förfadern till vår huskatt är *Felis silvestris lybica*, den afrikanska vildkatten (Turner och Bateson, 2000; Linseele *et al.* 2007). Den domesticerade katten *Felis silvestris catus* har samma genuppsättning som de vilda katterna av samma släkte (Jongman, 2007). Den europeiska vildkatten är mycket skyggare och svårare att tämja än den afrikanska, så det är troligen *Felis silvestris lybica*s lugnare och mer hanterbara temperament som gjorde den möjlig att domesticera (Turner och Bateson, 2000; Linseele *et al.* 2007). Den afrikanska vildkatten lever dessutom nära människan och hittar sin föda där (Turner och Bateson, 2000). Linseele *et al.* (2007) beskriver fyndet av efterlämningarna av ett litet kattdjur som troligen tillhör *Felis silvestris*, dvs. det var en förfader till vår domesticerade katt. Katten levde i Övre Egypten omkring 3700 före vår tideräkning (f.v.t) och hade haft en fraktur på lårbenet som var läkt innan katten dog. Det visar på att katten togs omhand av människor eftersom en katt med fraktur sällan överlever i naturen. Katten som Linseele beskriver var troligen tillfångatagen i det vilda.

Det var tillfångatagandet av vilda katter som möjliggjorde domesticeringen (Linseele *et al.* 2007). Det är mycket svårt att säga när exakt katter domesticerades men att det först skedde i Egypten är både Turner och Bateson (2000) och Linseele *et al.* (2007) överens om. Man skulle kunna säga att katten har rört sig fritt mellan att vara domesticerad, feral och halvdomesticerad pga. omständigheter under historiens gång. Detta betyder kanske att katten inte varit fullt domesticerad förrän under de sista 150 åren (Turner och Bateson, 2000). Ifrån Egypten spred sig sedan katten utöver världen (Linseele *et al.* 2007).

Under den 12:e dynastin i Egypten år 1976 – 1793 f.v.t. börjar katten avbildas ofta i den egyptiska konsten, men katten finns avbildad långt tidigare om än inte lika ofta (Linseele *et al.* 2007). Fr.o.m. 1450 f.v.t. blir katter vanliga i gravbilder som föreställer mänskliga bosättningar. Det är därför troligt att katten redan då var helt domesticerad (Turner och Bateson, 2000). Katten drogs till de mänskliga bosättningarna eftersom det fanns möss och råttor vid människornas lador. Människorna i sin tur tyckte att katten var bra att ha i sin närhet eftersom skördarna skyddades från möss och råttor (Linseele *et al.* 2007; Turner och Bateson, 2000). Nuförtiden är katten populärt som sällskapsdjur i hela västvärlden (Rochlitz, 2005). Katten är till och med vårt mest populära husdjur (Turner och Bateson, 2000). Många av våra katter har problembeteenden som aggressivitet, rädsla, rumsrenhetsproblem och ätstörningar enligt Turner och Bateson (2000). En del människor påstår att katten aldrig har domesticerats (Jongman, 2007), det kan alltså vara en liten vildkatt vi har som kompanjon.

I Storbritannien får de flesta katter tillgång till utomhusvistelse, medan i USA hålls mellan 50 och 60 % av sällskapskatter som innekatter (Jongman, 2007). Veterinärer i USA rekommenderar enligt Jongman (2007) kattägare att ha sina katter inomhus. Om man jämför med hur stor yta en utekatt har att röra sig på blir innekatten väldigt begränsad. Inomhusmiljön är dessutom ofta dåligt berikad och det leder till att innekatten blir inaktiv när omgivningar inte erbjuder någon stimulans (Rochlitz, 2005). Man har visat i en studie att innekatter behöver tillgång till minst två rum (Jongman, 2007). Jongman (2007) skriver också att de flesta av de katter som människor har som sällskapsdjur har inte avlats för enbart inomhusvistelse. Socialiseringen av kattungar mot andra djur och människor och även mot andra katter är ofta bristfällig enligt samma författare. Hon skriver också att många människor påstår att katten anpassar sig lätt till de miljöer vi ger dem, men för att kunna ge sin katt en bra inomhusmiljö är det viktigt att känna till kattens naturliga beteende. Både honor och hanar har revir som de markerar med urin (Jongman, 2007). Vidare skriver hon att deras sociala struktur skiljer sig mycket åt beroende på hur mycket mat som finns tillgängligt. Hon berättar också att både hanar och honor slåss med främmande katter. I sin artikel skriver hon också att de har gömställen i sina revir för att vila och sova ostört i. Inomhus

miljön bör anpassas så att katten kan utföra sina naturliga beteenden enligt Jongman (2007). Hon skriver att det ska finnas gömställen på olika höjder, utsiktsplatser, kattlådor, platser att vässa klor och markera revir på. Ovanstående författare skriver dessutom i sin artikel att leksaker som används vid interaktion med ägaren kan vara ett sätt att jaga för katten. Katten är helt beroende av sin ägare för att få ett bra liv (Jongman, 2007). Många faktorer hos kattägaren påverkar hur bra liv katten får (Adamelli *et al.* 2005). Hur bra omvårdnad katten får påverkas av bl. a kattägarens utbildning och erfarenhet enligt Adamelli *et al.* (2005).

Syfte

Det här arbetet syftar till att utreda katters problembeteenden. Syftet är att beskriva fyra vanliga beteenden som människor upplever som problem, de olika varianterna av dem och deras orsaker. Förhoppningsvis kommer läsaren av det här arbetet att lära sig så pass mycket om katter problembeteenden att läsaren kan förebygga problemen hos sina egna, eller ge råd till någon annan hur problembeteenden kan undvikas och förebyggas. Om fler människor vet hur de ska hålla sina katter så att inte problembeteenden uppstår undviker vi att dessa katter hamnar på katthem eller blir avlivade. Arbetet kommer att fokusera på aggressivitet, rädsla, rumsrenhetsproblem och ätstörningar, vilka visade sig vara de vanligaste problembeteendena hos katter inlämnade till katthem i Sverige (Andersson *et al.* 2007).

Frågeställningarna är:

1. Hur kan man beskriva katters beteenden aggressivitet, rädsla, rumsrenhetsproblem och ätstörningar?
2. Vilka är orsakerna till att katter utvecklar överdriven rädsla/skygghet?
3. Finns det någon koppling till aggressivitet?
4. Vilka är orsakerna till att katter visar aggressivitet?
5. Hur förebygger man att en katt visar aggressivitet?
6. Vilka är orsakerna till att katter inte är rumsrena?
7. Spelar rumsrenhetsträning någon roll i det sammanhanget?
8. Vad kan man som kattägare göra för att katten inte ska utveckla rumsrenhetsproblem?
9. Vilka är orsakerna till att katter får ätstörningar?
10. Vilka åtgärder kan vidtas så att katten inte får ätstörningar?

Bakgrund

Problembeteenden är en vanlig orsak till att kattägare lämnar sina katter till katthem i USA (Salman *et al.* 1998). De vanligaste orsakerna till inlämnande enligt Seksel (2008) är rumsrenhetsproblem, problem i relationen mellan olika husdjur i hushållet och aggressiva beteenden. År 2006 tog RSPCA (Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals) emot mer än 60 000 katter (Jongman, 2007). 37 000 katter avlivades pga. att de inte var önskade eller pga. att de inte var lämpliga för omplacering.

Salman *et al.* (1998) gjorde en studie som tog reda på orsakerna till att katter lämnades in till djurhem i USA. Det var 12 olika djurhem med i studien. De flesta övergivna katter var unga, mellan 5 månader och 3 år gamla. Mycket uppseendeväckande var att 58 % av kattägarna som lämnade in sina katter trodde att katterna betedde sig illa för att retas med sina ägare. Okastrerade katter, utekatter och katter som inte var rumsrena hade stor risk att hamna på katthem. I en annan studie av Salman *et al.* (2000) undersöktes vilka beteenden hos katter som leder till att katten hamnar på katthem. Beteenden som angavs som orsak var aggression mot andra djur, både människor och t ex andra katter, rädsla, rumsrenhetsproblem, skaffandet av ett nytt husdjur och pica. Katter som levde i ett hushåll med minst ett annat husdjur hade större risk att lämnas till katthem pga. problembeteenden.

Patronek *et al.* (1996) har också undersökt orsaker till att katter lämnas in på katthem. Kattägare som aldrig läst en bok om kattbeteende, bodde i en lägenhet eller hade bott mindre än fem år på samma ställe hade störst risk att överge sin katt till ett katthem. Patronek *et al.* (1996) skriver också att katter som var utekatter, okastrerade eller inte var rumsrena hade störst risk att hamna på katthem. Katter som hade tillgång till en liten yta inomhus hade större risk att lämnas till katthem än katter som hade tillgång till en stor yta av huset/lägenheten. De vanligaste orsakerna till att en katt lämnades till katthem pga. problembeteenden i studien var aggression och rumsrenhetsproblem. Det var fler okastrerade katter som visade aggressivitet mot människor än kastrerade katter. Att utekatter oftare blev lämnade till katthem än innekatter kan enligt Patronek *et al.* (1996) bero på att ägare med innekatter har ett starkare band till sina katter pga. de anses i högre grad som familjemedlemmar än utekatter.

Andersson *et al.* (2007) gjorde en studie som fann orsaker till att katter lämnas in på katthem i Sverige. Människor som lämnade in sina katter angav oftast hemlöshet och allergi som orsak. Författarna ifrågasätter dock om allergi verkligen är orsaken eller om det anges som orsak för är det är en mer socialt accepterad orsak än den verkliga orsaken som kanske kan vara att man tröttnat på katten eller att den har problembeteenden. Andersson *et al.* (2007) skriver att 80 % av katthemmen hade sett onormala beteenden hos de inlämnade katterna. De beteendeproblem som katthemmen oftast nämnde var rädsla, aggressivitet, rumsrenhetsproblem och åtstörningar. De katthem som nämnde aggressivitet nämnde ofta också rädsla. Det kan bero på att de beteenden som många tolkar som aggressivitet, dvs. att katten väser, kröker ryggen och lägger öronen bakåt är en blandning mellan rädsla och aggressivitet. En rädd katt kan visa defensiv aggressivitet, dvs. den försvarar sig och om den människa som katten är rädd för kommer för nära attackerar katten (Curtis, 2008).

Enligt Chapman (1991) är aggression det problembeteende som oftast nämns av kattägare följt av rumsrenhetsproblem. Det är vanligare att katter visar aggressivitet mot andra katter än mot människor. I en studie av Heidenberger (1997) om beteendeproblem hos katter klagade mer än 50 % av kattägarna på katternas beteenden. Hur katten beter sig påverkas i hög grad av faktorer hos ägaren (Adamelli *et al.* 2005). Ägarens ålder, kön, antal familjemedlemmar och barn i familjen var faktorer som påverkade kattens beteende i studien ovan. Åldern hos ägaren påverkar t ex rumsrenheten genom att en erfaren ägare vet hur man får katter att bli rumsrena. Familjer utan barn hade en mer social katt. Det kan bero på att dessa kattägare hade mer tid att knyta starka band till sin katt. I Adamellis *et al.* studie (2005) var det bara 16 % av kattägarna som sade sig inte ha några beteendeproblem, 90 % av kattägarna i studien fick dock höga poäng på skötseln av sina katter.

Även om en kattägare bryr sig mycket om sin katt och spenderar mycket tid på skötsel och umgänge med katten kan ägaren ha brist i sina kunskaper om kattbeteende och därför finns det så mycket problembeteenden.

Serpell (1996) gjorde en studie som undersökte sambandet mellan hur fäst ägaren var vid sitt husdjur och husdjurets beteende. Katt- och hundägare fick ranka vad de ansåg vara ett idealt beteende och husdjurets faktiska beteende. Den ideala katten var mindre aggressiv, mer lydig, mer intelligent, mer lekfull och mer avslappnad vid nya situationer än den faktiska katten. I Serpells studie (1996) visade man också att kattägarens förväntningar på kattens beteende kan vara viktiga för hur fäst kattägaren blir vid sin katt. De kattägare som var mindre fästa vid sina katter hade stora skillnader mellan sin idealkatts beteende och den egna kattens. Det visade sig att katter som var mindre tillgivna mot sin ägare hade en ägare som var mindre fäst vid sin katt. Kattägare som är mer fästa vid sin katt har antagligen mindre sannolikhet att lämna katten till ett katthem när problem uppstår.

Osaker till problembeteenden är ignorans eller brist på kunskap om katters biologiska och sociopsykologiska behov, orealistiska förväntningar på katten eller fel interaktion med katten (Turner, 1997). Problembeteenden hos katter beror på brister i ett eller flera av dessa områden enligt Turner (1997). Samma författare skriver att kattägare kan lära sina katter fel beteende genom att reagera på ett felaktigt sätt när katten gör något olämpligt. Det blir en klassik betingning hos katten när t ex en katt betar sig aggressivt för att få godis och den aggressiva katten då får det av sin ägare. Aggressiviteten belönades med godis och katten har lärt sig att jag får godis om jag blir arg. Andra generella orsaker till problembeteenden enligt Turner (1997) är hormonella förändringar, genetiska orsaker och påverkan från omgivningen i ung ålder (Turner, 2007).

Aggressivitet och rädsla

Aggressiva beteenden är vanliga mellan katter som bor i samma hushåll (Chapman, 1991). Samma studie visar också att aggressiviteten kan riktas mot människor inom hushållet av olika orsaker, t ex rädsla, men det är inte lika vanligt. Det finns olika orsaker till att katter betar sig aggressivt skriver Chapman (1991). Det är oftast i de fall där aggressiviteten riktar sig mot människor som beteendet klassas som ett problem enligt Chapman (1991). Det kan även bli ett problem om två katter slåss mycket och ofta.

Aggression kan delas in i olika kategorier (Chapman, 1991). De vanligaste formerna av aggressivitet hos katter är defensiv och territoriell aggression enligt Chapman (1991). Det är viktigt att klassificera olika typer av aggressivitet efter det sammanhang som aggressiviteten uppstår i så att den kan förebyggas på rätt sätt (Beaver, 2004). Enligt Overall *et al.* (2002) finns det ett samband mellan förändringar i kattens relationer och sociala miljö och aggressivitet katter emellan. Rädsla kan visa sig både som aggressivitet (Curtis, 2008) och som skygghet för nya personer eller föremål (Casey *et al.* 2008. McCune 2005).

Aggressivitet mellan hankatter

Köns mogna hanar slåss om honkatter, vilket är ett vanligt beteende. De slåss också eller visar andra aggressiva beteenden för att driva ut en annan hankatt ur det egna reviret (Chapman, 1991). När honkatter löper ökar aggressiviteten hanar emellan enligt Chapman (1991). En hankatt som hotar eller tänker anfalla en annan katt skjuter upp ryggen i en böj, reser ragg, böjer öronen bakåt så att motståndaren ser baksidan på öronen och pupillerna är ihopdragna beskriver Chapman (1991). Denna form av aggressivitet är enligt Chapman (1991) vanligast bland okastrerade hankatter med det händer att kastrerade hankatter också ägnar sig åt det (Chapman, 1991).

Aggression hos honkatt med kattungar

En honkatt beskyddar sina ungar och kommer man för nära kan man bli attackerad (Curtis, 2008; Chapman, 1991). En honkatt med ungar kan även vara aggressiv mot en hankatt (Chapman, 1991). Bland frilevande katter har infanticid setts så det är troligt att honan beskyddar sina ungar ifrån detta skriver Chapman (1991). Infanticid innebär att hankatten dödar kattungarna om de inte är hans egna. Då kommer honan i löp fortare och hankatten kan para sig och sprida sina egna gener. När kattungarna blir större och inte är lika beroende av sin mamma längre kommer aggressiviteten att försvinna (Chapman, 1991). Honan är som mest aggressiv under kattungarnas första levnadsvecka (Beaver, 2004).

Territoriell aggression

Reviret för en innekatt är betydligt mycket mindre än för en utekatt (Rochlitz, 2005). Det rekommenderas att innekatter ska ha tillgång till minst två rum (Jongman, 2007). I en studie av Bernstein och Strack (1996) hade ett hushåll 14 kastrerade katter, det var en katt per 10 m². Alla katterna hade favoritplatser som många delade med andra katter men en del katter hade sin privata favoritplats. Det fanns utrymme för katterna att undvika varandra om de ville. Honorna hade ett revir bestående av 3 – 3, 6 rum och hanarna hade revir på 4 – 5 rum. Det fanns 10 rum sammanlagt. Det var mycket lite aggressivitet och slagsmål inom gruppen. Innekatter som lever tillsammans med andra katter spenderar ungefär hälften av all tid utom synhåll för varandra (Rochlitz, 2005).

En katt som vaktar sitt revir kan sitta och lura på en inkräktare för att sedan följa efter och jaga bort den (Chapman, 1991). En del katter visar territoriell aggression mot alla katter som kommer innanför revirets gränser, andra katter kan tillåta en viss eller vissa katter att vara där fortsätter Chapman (1991). Både honkatter och hankatter, både kastrerade och okastrerade kan visa territoriell aggression mot andra katter skriver Chapman (1991).

När en ny katt introduceras i hemmet kan det få konsekvensen att någon katt visar aggression mot den nya (Chapman, 1991). I sin artikel skriver författaren att ibland accepteras den nya katten efter en tid men det kan också vara så att den nya katten aldrig accepteras. Vid en felaktig introduktion av den nya katten kan det lätt bli problem skriver samme författare. Vidare skriver Chapman att man inte bör släppa ihop två främmande katter med varandra direkt utan låta dem gradvis vänja sig vid varandra. Om man från början vet att man vill ha två eller fler katter kan det vara klokast att skaffa dem på en gång, t ex två eller fler syskon (Chapman, 1991).

Levine *et al.* (2005) gjorde en studie där aggression mellan katter i ett hushåll vid introduktionen av en ny katt undersöktes. Hälften av hushållen rapporterade slagsmål vid den nya kattens ankomst. Slagsmål definierades som rivs och/eller bitas. Varken ålder, kön eller antalet katter i hushållet hade något samband med fortsatt aggressivitet mellan katterna efter introduktionen. Högst risk för fortsatta slagsmål mellan katterna efter introduktionen av den nya katten hade de hushåll vars katter slogs vid första mötet och de hushåll vars katter var utekatter (Levine *et al.* 2005). Att hushåll med utekatter såg mer aggressivitet kan bero på att en utekatt kan komma in med främmande lukter som gör de andra katterna aggressiva pga. omvänd aggressivitet (se nedan). Katten som kommer in i huset kan ha lukt av en annan katt, de andra katterna då känna aggressivitet mot lukten men de har inte möjlighet att få utlopp för sin aggressivitet mot den andra katten och vänder då istället aggressiviteten mot katten som kom in med lukten enligt Levine *et al.* (2005). En katt som vill gå ut och brukar göra det men inte får göra så för tillfället kan omvända sin frustration i aggressivitet mot hushållets andra katter (Levine *et al.* 2005). Även katter som har fungerat bra tillsammans tidigare kan börja visa territoriell aggression mot varandra (Chapman, 1991). En ung katt som når sin mognad som vuxen katt kan också börja vilja jaga iväg andra katter från sitt revir. Om en katt lever i ett hem dit det inte kommer främmande människor ofta kan den territoriella aggressiviteten riktas mot främlingen (Beaver, 2004). Beaver (2004) skriver att det bäst förebyggs genom att stänga in katten under besöket. Att rida på en annan katt kan också vara ett territoriellt beteende enligt Beaver (2004). En katt kan rida på en annan katt inom sitt eget revir för att visa på ägande av territoriet (Beaver, 2004).

Resursaggression

Enligt Beaver (2004) finns det i en kattflock en katt som är högt i rang och en katt som är lägst i rang. Alla andra katter där mittemellan har ingen rangordning. Det finns även andra sätt att se på katters rangordning, detta är Beavers förslag. Därför kan aggression och slagsmål lätt uppstå mellan dessa katter när en de t ex kommer till en bra viloplats samtidigt och måste göra upp om vem som ska få lägga sig att vila där (Beaver 2004). I sin artikel skriver Beaver (2004) att den lägst rankade katten kan visa aggressivitet om den känner sig trängd eller hotad. Vidare i samma artikel skriver Beaver att det är viktigt att katten lämnas ifred när den visar aggressivitet så att den inte går till attack. Den lägst rankade katten visar samma kroppsställning som en defensivt aggressiv katt (se nedan) (Beaver, 2004). En katt som är högre i rang kan hindra en lägre rankad katt att komma till resurserna. (Beaver, 2004). Det är viktigt att alla katter har tillgång till gömställe att gå undan/gömma sig på för att förebygga detta. Alla katter skall ha tillgång till resurser samtidigt för att förebygga att en katt hindrar en annan från att äta eller vila på en favoritplats skriver Beaver (2004). Grupplevande katter undviker slagsmål genom att undvika varandra (Rochlitz, 2005). Enligt Rochlitz (2005) saknar grupplevande katter en bestämd rangordning som skulle kunna innebära att den i högst rang fick sin vilja igenom. I samma artikel skriver hon att när katter som lever tillsammans inte har tillgång till att undvika varandra blir det ofta slagsmål. Katter som lever för många på en för liten yta har stor risk att utveckla rädsla och undviker gärna både människor och katter enligt ovanstående artikel. Dessa katter gömmer sig pga. att de är rädda för ett aggressivt möte med en annan individ (Rochlitz, 2005).

Omvänd aggression

En katt som blir aggressivt inställd till något eller någon den ser men inte kan komma i närheten av och på så vis få utlopp för aggressiviteten kan rikta det aggressiva beteendet mot något eller någon i kattens omedelbara närhet istället (Beaver, 2004). När en katt visar aggressivitet mot en annan katt ska man som människa inte blanda sig i genom att t ex lyfta den ena katten eftersom man då kan råka ut för omvänd aggression (Curtis, 2008; Chapman, 1991). Katten riktar sin aggression mot den människan som störde katten när den var mycket upprörd på en annan katt. Människan kan bli skadad om katten var mycket ovänligt inställd till det som den visade aggressivitet mot. En ny miljö eller nya djur kan utlösa omvänd aggression hos en katt (Chapman, 1991) som blir "beskyddad" eller "tröstad" av sin ägare. Chapman (1991) skriver att en kattägare utan kunskap om denna typ av aggressivitet kan uppfatta kattens attack som helt oprovocerad. Jag tycker att det är viktigt att lära sig att läsa av katten kroppsspråk så att man som kattägare vet när katten är aggressiv. En aggressiv katt ska man inte beblanda sig med om det inte gäller fara för kattens liv. Katten kan få en association mellan det som utlöste den omvända aggressiviteten, t ex en stressfylld situation, och föremålet för den omvända aggressiviteten, t ex människan som lyfte katten när den var mycket upprörd över den stressfyllda situationen (Beaver, 2004). Enligt Beaver (2004) kan associationen sitta i länge och varje gång som katten är i närheten av föremålet för den omvända aggressiviteten blir katten aggressiv.

Aggressivitet vid lek

Lek för katter innebär att jaga ifatt ett föremål eller en annan katt, sedan bita och riva föremålet eller katten (Chapman, 1991). Leken efterliknar jakt med det är under kontrollerade former och jaktbeteendet går inte så långt att det skadar föremålet eller lekkompisen. Chapman (1991) skriver att ibland kan dock leken gå för hårt till och det kan sägas vara ett aggressivt beteende. En katt kan reagera med aggressivitet eller rädsla om en annan katt leker för hårt med den (Chapman, 1991).

Det är oftast unga katter som visar aggressivitet vid lek men alla katter kan bli motiverade till aggressivt beteende vid lek (Curtis, 2008; Chapman, 1991). Om denna typ av aggressivitet riktas mot människorna i hushållet beror det oftast på att det är en ensam katt som inte har en annan katt att leka med eller att det är en katt som fötts upp för hand och inte lärt sig att rikta

beteendet mot katter (Curtis, 2008). Enligt Curtis (2008) är det ofta något föremål som rör sig, kan vara en fot eller hand om leken riktas mot människa, som motiverar aggressiviteten.

En katt som lämnas ensam under stor del av dagen kan börja utveckla aggressivitet vid lek (Chapman, 1991). En katt som visar detta beteende ska enligt Chapman (1991) uppmuntras att leka på ett bra sätt eftersom om man genom att ignorera problemet kommer att göra katten ännu mer aggressiv vid lek. Man kan då få en katt som lurpassar på ens fötter hela tiden och sedan biter så hårt att man får sår. Om man bestraffar katten genom att slå till den när det blir för våldsamt under leken kommer problemet att bli ännu värre, katten kommer att visa ännu mer aggressivitet under leken (Chapman, 1991). Om man skaffat två kattungar på en gång har man förebyggt så att problemet inte ska uppstå.

Aggressivitet vid kel

En del katter kan bita eller klösa sin ägare när dom blir klappade eller kliade (Curtis, 2008; Chapman, 1991). Det gäller att förstå att katten inte vill mer när den börjar bli otålig och låtsasbita sin ägare (Chapman, 1991). En katt kan visa att den tycker kelandet är obehagligt genom att det rycker i skinnet eller svansen (Curtis, 2008). Katter tycker om att kela olika länge och det ska man respektera som kattägare tycker jag.

Katter brukar putsa varandra på huvudet och halsen (Curtis, 2008) och putsningarna varar bara en kort stund (Chapman, 1991). Det kan vara klokt av kattägare att inte kela med sina katter för länge och bara klia den på huvudet och halsen om de visar aggressivitet vid kel.

Aggression vid smärta

En katt som är sjuk kan ha smärta och det kan göra katten lättirriterad som i sin tur leder till aggressivitet när katten hanteras (Curtis, 2008). Enligt Curtis (2008) kan katten också känna smärta när ägaren kammar ut tovor eller råkar klippa klorna för nära pulpan och då kan katten reagera på ett aggressivt sätt. Det finns också sjukdomar som ger symptomet aggressivitet av vilka rabies är den allvarligaste sjukdomen (Beaver, 2004). Förändringar i sköldkörtelhormon nivåer kan också påverka aggressiviteten enligt (Beaver, 2004).

Sexuell aggression

Sexuell aggression innebär att katten är aggressiv genom sexuella beteenden. Det är ovanligt med sexuell aggression hos katter (Curtis, 2008). Enligt Curtis (2008) rider katter med detta problem på sin ägare och biter tag i skinnet. Ovanstående författare skriver att det kan vara både kastrerade och okastrerade hanar som utför det här beteendet men det är alltid hanar som gör det. Vidare skriver Curtis (2008) ett en orsak kan vara att katten är nervös pga. att den har dålig kontroll över händelser i sin omgivning eller att katten miljö inte är tillräckligt stimulerande.

Instrumentell aggression

En katt kan lära sig att ett aggressivt beteende ger det resultat katten vill ha (Moyer, 1968). Katten kan bli aggressiv om den vill ha mat men inte får det. Om då människan ger katten det den vill för att dämpa kattens aggressivitet har det aggressiva beteendet förstärkts genom belöningen mat enligt resonemang efter Moyer (1968). Katten kommer att bli aggressiv varje gång den vill ha mat.

Rädsla

En rädd katt kan visa defensiv aggression (Curtis, 2008; Chapman, 1991). Det är ett problem för ägarna när katten blir så rädd att den börjar skada dem pga. defensiv aggressivitet. Som ägare måste man lära sig läsa kattens språk och undvika att konfrontera en rädd katt.

Olika kroniska sjukdomar som innebär smärta för katten när den hanteras och som dessutom behöver medicineras kan leda till att katten kopplar ihop smärtan med den som medicinerar katten (Curtis, 2008). Då har sjukdomen lett till att katten visar aggressivitet pga. rädsla för människan.

Det har i många artiklar skrivits om hur viktig socialisering under kattens första 12 veckor är för hur katten senare kommer att bemöta människor (McCune, 1995). Katter som blivit socialiserade närmar sig nya människor fortare än ickesocialiserade katter. Socialiseringen bör enligt McCune (1995) ske av olika människor och det är viktigt att hanteringen av kattungarna går rätt till och inte skrämmer kattungarna för ett lyckat resultat. Överdriven rädsla hos katter kan bero på att de inte blivit tillräckligt socialiserade som kattungar. Casey *et al.* (2008) gjorde en studie där kattungar som fick extra socialisering på ett katthem och kattungar utan extra socialisering från samma katthem jämfördes vid ett års ålder för att se om det fanns några skillnader i beteenden som visar på rädsla för människor. När kattungarna var mellan två och nio veckor gamla fick de extra socialisering i form av mer hantering och lek än kontrollgruppen. Leken pågick även utanför burarna. De blev sammanlagt hanterade under ca 39 dagar av mellan 3 – 6 olika människor. Sedan fick kattungarna nya hem. Ågarna till de kattungarna utan extra socialisering rapporterade in fler problembeteende än de ågarna med extra socialiserade kattungar. Vid ett års ålder hade de extra socialiserade kattungarna färre beteenden som tydde på rädsla. Ovanstående studie visar på hur viktigt det är för katthem att socialisera kattungar ordentligt så rädslor hos katterna som vuxna kan undvikas.

McCune (1995) gjorde en liknande studie. Hon undersökte vilken betydelse kattens pappas temperament och kattens socialisering som kattunge hade för betydelse för kattens senare reaktioner på främlingar och nya objekt i omgivningen. Kattungarna fick antingen en ”snäll” pappa, dvs. pappan var vänligt inställt till människor, eller en pappa som inte var vänlig, ”snäll”. Kattungarna blev också antingen socialiserade eller inte socialiserade. Vid ett års ålder gjordes ett experiment för att se hur katterna reagerade på tre situationer: en bekant person, en främmande person och ett nytt objekt. De katter som var socialiserade eller hade en ”snäll” pappa närmade sig försökspersonerna snabbare, strök sig utmed personerna och gömde sig mindre tid under experimentet. De katter som hade en ”snäll” pappa visade mindre defensiv aggressivitet. McCunes studie (1995) visar på att rädsla hos katter kan ha genetiska orsaker. En väl socialiserad katt får bättre välfärd genom att den klarar av att möta en främling eller t ex gå till veterinären bättre än en osocialiserad katt.

Defensiv aggression

En rädd katt sänker kroppen eller kryper ihop med tassarna under sig, håller öronen liggande bak mot huvudet och har utvidgade pupiller och fräser (Chapman, 1991). Det finns katter som visar en mer upprätt kroppshållning och reser ragg vid defensiv aggression enligt Chapman (1991). En rädd katt undviker i första hand den människa eller katt som den är rädd för, men när den känner sig hotad, trängd, fasthållen eller instängd kan den då till attack (Curtis, 2008).

Ofta är defensiv aggression en klassisk betingning där katten har kopplat ihop något obehagligt med en viss människa (Curtis, 2008). Curtis (2008) skriver att det finns katter som kan generalisera rädslan för en människa till alla människor. Andra orsaker är att katten kan vara dåligt socialiserad eller ha en bakgrund som feral katt enligt Curtis (2008). Curtis (2008) skriver också att kattungar som har vuxit upp med andra kattungar under den känsliga perioden mellan 3 – 6 veckors ålder kommer att få en vänskaplig relation till dessa kattungar senare i livet. Kattungar som varit hanterade av människor under samma period kommer att vara mer lätthanterade och inte lika rädda för främmande människor som ohanterade kattungar (Curtis, 2008).

Katter har olika personligheter, med det menar jag att katter skiljer sig ifrån varandra genom att en del är rädda för t ex bilar medan andra katter inte är det och en del katter tycker t ex om grov kattsand medan andra katter inte gör det. En del katter är helt enkelt räddare och mer

lättskrämda än andra (Chapman, 1991). En rädd katt skall lämnas ifred så att den slipper gå till attack.

Rumsrenhetsproblem

Katter har rykte om sig att vara rena djur som lätt lär sig använda kattlådan för sina behov (Borchelt, 1991). Borchelt (1991) skriver att när kattungar är runt 4 veckor gamla börjar de gräva och eliminera i grusiga eller lösa material. Kattmamman behöver inte visa eller lära sina ungar det beteendet, det utförs även utan mammans påverkan enligt Borchelt (1991). Ändå kan man uppskatta att ca 10 % av alla katter har något problem med rumsrenheten (Borchelt, 1991).

Det finns olika varianter av rumsrenhetsproblem (Olm *et al.* 1988). Det finns katter som enbart sprayar urin på t ex väggar eller dörrar, det finns katter som antingen urinerar eller eliminerar utanför kattlådan och det finns katter som både eliminerar och urinerar utanför kattlådan. Enligt Neilson (2003) kan man dela upp rumsrenhetsproblem i sprayning och annan urinering eller eliminering på oönskade ställen; katten väljer ett annat ställe än kattlådan för att eliminera eller urinera. Det är viktigt att dela upp problemet på dessa två varianterna eftersom de har olika orsaker.

Sprayning

Urinmarkeringar har en kommunikativ funktion som talar om revir, fiendskap och sexuella budskap (Borchelt, 1991, Neilson 2003). Sprayning är en urinmarkering som associeras med territoriella och sexuella beteenden (Neilson 2003). Enligt Neilson (2003) görs urinmarkeringar ofta på ställen i katten omgivning avsedda för sociala kontakter, där lämnar katten information om sig själv till andra katter. Katten står på alla fyra tassarna med svansen rakt upp i luften och sprayar urinen bakåt, vägrätt ut från bakdelen på t ex en vägg eller en fåtölj. I ett hem gör katter ofta urinmarkeringar vid dörrar och fönster och gärna på något föremål som har lukt av någon speciellt djur, ex annan katt eller en människa (Neilson, 2003). När katten urinerar normalt utan att markera med urinen sitter den ner och urinen släpps ut rakt ner på marken eller kattströet.

Urinmarkering kan utföras av katter som lever tillsammans i ett hushåll när de har någon form av spänning mellan sig (Borchelt, 1991). Det kan också ske en urinmarkering om katten har en spänd relation till en människa men det är ovanligt. Fler hankatter ängar sig åt sprayande än honkatter (Neilson, 2003). Neilson skriver (2003) att kastrerade hankatter markerar mindre än okastrerade hankatter. Urinmarkeringar är vanligare i hushåll med många katter skriver samma författare. Om en katt som inte tillhör hushållet kommer på besök kan sprayandet ta fart och det kan också öka om några katter i hushållet är fiender enligt Neilson (2003). I samma artikel står det att den sociala stress som det innebär med fiendskap kan förebyggas genom ytor där katterna kan undvika varandra och genom att samtliga katter har tillgång till alla resurser (mat, vatten, viloplatser och kattlådor) samtidigt. På en för liten yta är det omöjligt för två rivaliserande katter att undvika varandra.

Av de katter som har problem med rumsrenheten sprayar 19 – 38 % urin (Olm *et al.*, 1988) inomhus. Enligt Olm *et al.* (1988) kommer de flesta katter som sprayar urin från hushåll innehållandes flera katter. I en studie av Horwitz (1997) visade det sig att de katter som sprayade på väggar mm. i de flesta fall levde i ett hushåll med två katter men 25 % av dem levde som ensamkatt. Det finns också katter som markerar revir genom att eliminera (Jongman, 2007).

Frank *et al.* (1999) skriver i sin studie att 20 % av katterna som sprayade urin inomhus hade sjukdomar i urinvägarna. När katten har urinmarkerat är det viktigt att tvätta bort lukten så att katten inte känner den eftersom det leder till upprepade urinmarkeringar (Neilson, 2003). Det kan dock vara så att sprayandet utlöses av att en främmande katt går förbi utanför huset (Frank *et al.* 1999).

Elimination/urinering på önskade ställen

I naturen har katten tillgång till en stor variation av material att använda för att urinera och eliminera i (Borchelt, 1991). Frilevande katter använder många olika ställen för att urinera och eliminera (Olm *et al.* 1988). Detta har troligen en evolutionär fördel eftersom kattens inälvsparasiter inte kan spridas lika lätt till andra katter eller till de smådjur som katten äter. Att katten gräver ner sin avföring är ytterligare en sak som minskar smittspridningen skriver Olm *et al.* (1998).

En innekatt kan eliminera och urinera på "fel ställen" om materialet i kattlådan inte är omtyckt av katten (Borchelt, 1991). Katter har individuella preferenser för olika material. I en studie har olika material jämförts. Spån av trä gillades inte av katterna och inte heller kattsand med stora gruskorn skriver Borchelt (1991) i sin artikel. Vidare står det att sand gillades av en del katter men allra mest omtyckt var kattsand med små gruskorn. En katt som inte tycker om sitt material i kattlådan balanserar på kanten när den går på lådan, springer snabbt ut ur lådan när den är klar, skakar av tassarna eller t.o.m. utför sina behov på andra ställen i huset (Borchelt, 1991).

En katt väljer ofta samma underlag som den är van vid att utföra sina behov på (Neilson, 2003). Det är stor risk att en katt får rumsrenhetsproblem när ägaren byter till en annan kattsand (Borchelt, 1991). Katten kan alternativt bara tycka att det är ytan på materialet som är obehaglig skriver Borchelt (1991). Då kan katten utföra grävandet innan och/eller efter eliminering på en annan plats än i kattlådan fortsätter författaren. Detta kan sluta med att katten tillsist utför sina behov på den plats där den gillar att gräva på, t ex en matta samma författare (1991). När ägaren tar bort mattan går katten och utför sina behov på en annan matta eftersom den gillar ytan på mattor (Borchelt, 1991).

Alla djur utför olika beteenden på olika ställen i sin omgivning (Borchelt, 1991). Ett beteende kopplas ofta ihop med en viss plats. Djur har olika preferenser och aversioner för olika platser. Om kattlådan står på ett ställe där katten känner sig rädd eller hotad kommer den att utföra sina behov på ett mer skyddat ställe (Borchelt, 1991; Olm *et al.* 1988). Seksel (2008) påpekar också att det är viktigt att kattlådan ställs på ett för katten privat ställe så att katten inte känner sig rädd eller utsatt när den ska gå på lådan. Om kattlådan flyttas från en plats katten uppskattar kan katten börja utföra sina behov på det ställe där lådan stod från början eftersom katten har vant sig vid och tycker om den platsen (Seksel, 2008).

En del katter tycker inte om en kattlåda med tak (Borchelt, 1991). En kattlåda med tak och "svängdörr" kan bidra till rumsrenhetsproblem eftersom katten kan ha svårt att ta sig in och ut (Neilson, 2003). Vissa katter föredrar att ha en kattlåda för eliminering och en annan låda för urinering (Seksel, 2008; Olm *et al.* 1988). Andra katter föredrar att ha en stor kattlåda (Olm *et al.* 1988). Katter undviker smutsiga kattlådor som inte städas tillräckligt ofta (Neilson, 2003). Det är viktigt att hålla kattlådan ren. En katt kan använda lådan så länge som den är ren men när den blir för smutsig väljer katten en annan plats. Den andra platsen kan fortsätta att användas även efter att den smutsiga kattlådan gjorts ren eftersom katten har vant sig vid platsen och kanske också har börjat tycka om det nya underlaget att eliminera/urinera på enligt Neilson (2003). Neilson skriver i artikeln (2003) att man bör ta bort bajs och urin varje dag ur kattlådan och med jämna mellanrum skura av kattlådan med rengöringsmedel. Katter tycker inte heller om att ha sin kattlåda nära maten (Olm *et al.* 1988).

När det sker förändringar i katters relationer till andra katter eller människor, t ex att någon dör eller försvinner ur katten liv, kan det bli ett trauma för katten som visar sig i att katten får eliminationsproblem (Overall *et al.* 2002). Problemen kan också få sin början i att det introduceras en ny katt eller person i kattens hem (Borchelt, 1991).

Horwitz (1997) gjorde en jämförelse mellan 100 katter som hade rumsrenhetsproblem och 44 katter som varit rumsrena i hela sitt liv. Av de saker som ofta nämns

som orsaker till problemen valde hon att jämföra kattströ, hur många katter hushållen hade, sjukdomar i urinvägarna, grävning/täckande av avföring vid toalettbesök och förändringar i hushållet. Katterna med rumsrenhetsproblem hade oftare kattströ med lukt medan katterna utan rumsrenhetsproblem oftast hade finkornig eller klumpande kattsand visade det sig i Horwitzs studie (1997). Det var ingen skillnad mellan grupperna i förändringar i hushållet. 38 % av katterna i gruppen med rumsrenhetsproblem hade haft sjukdomar i urinvägarna jämfört med mindre än hälften så många (14 %) i gruppen utan rumsrenhetsproblem. Problemkatterna täckte inte över sin avföring lika ofta. Det var lika stor andel katter ur varje grupp i Horwitzs studie (1997) som levde i ett hushåll med två eller fler katter. Problemkatterna fick inte sina kattlådor rengjorda lika ofta som katterna utan problem. I genomsnitt rengjordes kattlådorna var femte dag jämfört med oftast varje dag för katterna utan problem (Horwitz, 1997).

I många veterinärmedicinska texter står det att rumsrenhetsproblem är ett symptom på sjukdomar i urinvägarna (Olm *et al.* 1988). En katt som har en infektion i urinvägarna kan få ont när den kissar och om kissandet sker i sandlådan kan katten börja koppla ihop smärtan med sandlådan enligt Olm *et al.* (1988). Istället börjar katten använda andra ställen i huset för sina behov. Det finns också andra sjukdomar som kan påverka kattens sätt att urinera och eliminera (Neilson, 2003). Diabetes, överproduktion i sköldkörteln, problem med njurarna och inflammation i tarmarna är exempel på sådana sjukdomar enligt Neilson (2003). Neilson skriver i samma artikel att gamla katter kan ha problem med sina leder (DJD - degenerative joint disease) och det gör att de kan uppleva obehag eller smärta när de går på kattlådan. Den sjuka katten kan i sådana fall välja att använda en annan plats än kattlådan för sina behov (Neilson, 2003).

Bestraffning av katten när den urinerat eller eliminerat utanför kattlådan kan ha den effekten att rumsrenhetsproblemet blir ännu värre eftersom katten blir skrämmd i samband med eliminering/urinering (Neilson, 2003).

Ätstörningar

Enligt Houpt (1982) delas ätstörningar hos katt in i tre övergripande områden: för stort intag av foder och vatten, för litet intag av foder och vatten och intag av olämpliga föremål. Med olämpliga föremål menas att katten äter sådant som inte är en födokälla för katten.

Pica

Det finns olika varianter på katter som äter olämpliga saker. Den mest bisarra varianten av ätstörningar är pica. Pica innebär katter som äter och tuggar på ull, bomull, plast, papper och även syntetiska material (Bradshaw *et al.*, 1997). Katterna tuggar på föremålen med kindtänderna. De fördrar att tugga på stickade eller vävda ullföremål. Det verkar som att beteendet kan vara kopplat till utfodring eftersom fastande stimulerar beteendet. Tillgång till växter, ben och omväxlande mat för innekatter minskar beteendet. (Haupt, 1991). Det finns alltså katter som bara tuggar utan att svälja föremålet (Bradshaw *et al.*, 1997). Allt möjligt som inte är livsmedel kan en katt med pica tugga i sig. Men om man ska klassa det som en ätstörning eller som ett symptom på stress, dvs. som en mental sjukdom orsakad av att kattens miljö inte är rätt anpassad, är oklart (Parry-Jones och Parry-Jones, 1992). McKeown *et al.* (1992) klassar pica som en stereotypi.

Katter kan även suga på de olika materialen, t ex ull (Haupt, 1982). Sugandet får klassas som en lite annorlunda ätstörning än att faktiskt äta upp materialet i fråga. När det gäller sugandet på olika material som tror man att en så tidig avvänjning som 6 veckor, vilket görs i USA, gör att kattungen blir depriverad på sitt sugbehov och som ersättning börjar suga på annat, t ex en filt (Haupt, 1982).

Ätandet av diverse material är vanligt hos siameser (Haupt, 1982; Bradshaw *et al.*, 1997; Haupt, 1991). Bradshaw *et al.* (1997) föreslår, med stöd av sin studie, att pica i orientaler är genetiskt betingat men att det utlöses av stressande situationer i katten liv som innebär förändringar i katten miljö och sociala situation. En mycket kritisk punkt enligt Bradshaw *et al.* (1997) är när

kattungen flyttar från sin mamma till sin nya familj. I sin artikel skriver Bradshaw *et al.* (1997) att pica brukar uppträda inom de första två månaderna i det nya hemmet, vanligen mellan två och fyra månaders ålder. Katten kan då vara stressad av att vara separerad från sin mamma och sina kullsyskon. Vissa katter uppvisar dock inte pica förrän efter 6 månader ålder enligt Bradshaw *et al.* (1997). Troligt är då att den vaknande revirinstinkten och könsmognaden blir de stressfaktorer som utlöser beteendet skriver författarna. Det är främst siameser och burmor som har pica, men det finns även vanliga huskatter som har ätstörningen (Bradshaw *et al.* (1997). Hos andra katter än siameser och burmor tror man att för tidig avvänjning är orsaken. Houpt (1991) skriver också att för tidig avvänjning kan vara en orsak till pica. Hos frilevande katter sker den naturliga avvänjningen inte förrän vid 6 mån (Houpt, 1991). När väl beteendet är satt igång kan det vara kvar i flera år (Bradshaw *et al.*, 1997). Ull och bomull var de vanligaste ämnena som katterna i Bradshaws *et al.* studie åt och tuggade på. Bradshaw *et al.* skriver att inomhusmiljön troligen inte är en orsak till pica eftersom det var både ute- och innekatter med i studien och de uppvisar samma resultat.

Overall (2002) skriver att pica kan vara ett symptom på OCD. Kriterierna för ett tvångsbeteende är att det upprepas ofta och är stereotyp. Dessutom ska vara ett beteende som saknar verkighetsförankring dvs. det sker utan att vara till nytta för katten och det kan hindra katten från att fungera i sin normala sociala miljö. Alla beteenden som Overall associerade med OCD, däribland pica, uppkom ofta efter ett trauma eller en förändring i katten relationer och sociala omgivning. OCD uppkommer ofta under 30 och 36 månader ålder hos katter (Overall, 2002).

Växtätande, predation

Katter kan äta krukväxter men det bör inte ses som ett problembeteende eftersom ferala katter dagligen har setts äta växter (Houpt, 1982). Houpt (1982) skriver att det dessutom är ett mycket vanligt beteende för katter. Växter kan dock vara giftiga för katten, kan tom orsaka döden (Milewski *et al.*, 2006). De växter som är giftiga, och som man bör se upp med är azaleor (Rhododendron spp.), oleander (Nerium oleander), ricin (Ricinus communis), tidlösa (Colchicum autumnale), palmer av Cycas spp., suckulenter av Kalanchoe spp. och växter av Lilium och Hemerocallis spp. Houpt (1982) tar upp predation som ett problem men beskriver det mest hos hund. Men det bör inte ses som ett problembeteende utan som ett naturligt beteende av ett rovdjur.

Överkonsumtion av foder

När det gäller för stort intag av föda finns det såklart enkla förklaringar till att börja med (Houpt, 1982). Katter lär sig tigga efter mat om de upptäcker att det fungerar att jama för en matbit. Det gäller som kattägare att inte ge efter för kattens tiggeri, det är det bästa för katten i det långa loppet. De flesta katter föredrar att äta många små mål per dag enligt Houpt (1982) istället för två eller tre vilket är det normala för de flesta katter. Detta är oftast inte möjligt att genomföra då det måste ligga framme mat hela dagen nästan och det kan göra en del katter överviktiga (Rochlitz, 2005).

När kattens energiintag överskrider den energimängd som katten gör av med blir den tjock, men en tjock katt kan även lida av en sjukdom som gör att den lägger på sig fett (Houpt, 1982). Enligt Houpt (1982) blir kastrerade djur lättare tjocka än andra pga. att östrogen hämmar intaget av föda. När äggstockar och livmoder är borta ökar aptiten och det kan leda till fetma. Kastrerade djur blir även mindre aktiva och det kan vara en orsak till fetma skriver Houpt (1982). Det kan också finnas andra endokrinologiska orsaker till fetma, till exempel kan en minskad utsöndring av sköldkörtelhormonerna, som är viktiga för ämnesomsättningen, leda till övervikt (Houpt, 1982).

Matvägran

För litet intag av foder kan också vara ett problem (Houpt, 1982). Det finns flera orsaker till att katter inte vill äta och ofta är en katt sjuk som inte vill äta. Anorexi är inte ovanligt och kan vara ett

symptom på sjukdom eller skada (Haupt, 1982). En katt kan vägra äta i flera dagar för att sedan äta stora mängder mat (Haupt, 1991).

Om katten är skadad i munnen eller har dåliga tänder gör det ont att äta (Haupt, 1982). Illamåendet under en sjukdom kan göra att katten inte vill äta. Det kan även bli en aversionsinlärning hos katten under tiden som den är sjuk: maten katten fick när den är sjuk påminner katten om illamåendet och de känslor som sjukdomen innebar kommer fram igen när lukten av "sjukmaten" känns. Alla djur undviker dessutom att äta mat som gör att de blir illamående. Cancer som ännu inte har gått så långt att det har blivit malignt kan ge sådana symptom som matvägran (Haupt, 1982).

Haupt (1991) skriver också att katter kan gå upp och ner i vikt i cykler. Dessa cykler kan vara upp till flera månader långa. Anorexi eller viktförlust under en viss period kan vara normalt om det inte finns tecken på sjukdom. Katter som är inackorderade på ett pensionat kan sluta äta i flera dagar för att sedan när de kommer hem vräka i sig mat som ersättning (Haupt, 1982). Dödsfall i familjen kan också vara en orsak. Haupt ger ett exempel på en katt vars kattkompis dött. Den katten åt inget om inte ägaren stod bredvid och klappade katten undertiden som den åt. Detta kan också inträffa om en katts ägare dött eller varit borta en lång tid. Maten kan vara äcklig enligt katten och kanske är det därför som den inte äter (Haupt, 1982). Enligt Haupt (1982) föredrar katter köttsmak och mjuk, blöt köttmat på burk kan upplevas som godare än torrfoder för en del katter.

Polydipsia

Polydipsia är en beteendestörning som innebär att katten dricker för mycket (Nelson *et al.*, 1999). För mycket drickande kan bero på sysslolöshet, drickandet blir något roligt att hålla på med men kan också bero på separationsångest (Haupt, 1982). I en studie av Nelson *et al.* (1999) visade det sig att 10 av 10 katter med diabetes hade polydipsia. Törst utlöses av tre stimuli; torr mun, ökat osmotiskt tryck i blodet och en minskning i blodvolym. Det finns katter som saknar osmotisk törst och dessa katter blir uttorkade (Haupt, 1991).

Diskussion

Under historiens gång har katter och människor levt tillsammans under olika omständigheter (Beaver,). Vi vet inte mycket om vad för problembeteenden katterna visade långt tillbaka i historien. Men idag är det vanligt med problembeteenden hos katter. Har vi gått för långt i vår gemenskap med katterna? Ger vi dem ett bra liv och får de känna sig väl tillmodis i våra miljöer?

Att skaffa en katt bör något som är noga genomtänkt och väl planerat. Tyvärr är det inte alltid så, det visar siffror och statistik från katthem världen runt. Salman *et al.* (1998) skriver att det är främst unga katter som lämnas in till katthem. Det visar på att inte alla kattköp är väl genomtänkta och planerade. Som ett övergripande syfte till det här arbetet är förhoppningen att den som läser detta ska kunna förebygga problembeteenden hos sin eller någon annans katt. Det är mycket viktigt att en person som skaffar katt först skaffar sig information om kattens beteende enligt Patronek *et al.* (1996) eftersom det minskar risken för att katten blir inlämnad på katthem.

En person utan kunskap om katter kan ha orealistiska förväntningar på vad det innebär att ha katt. Att katter som bor i små lägenheter oftare lämnas in till katthem (Patronek *et al.* 1996) är kanske inte så märkligt när man ser det som en kunskapsbrist om katters behov hos ägaren. Två katter kan lätt bli aggressiva mot varandra om de inte får chans att undvika varandra, vilket en liten yta inte inbjuder till (Curtis, 2008), såvida den inte är försedd med platser och gömställen på olika höjder. En liten yta att leva på är dessutom mindre stimulerande än en större yta avsett hur mycket berikning ägaren sätter in.

Jag tycker att katter borde börja värderas högre i samhället och tas mer ansvar för eftersom det ofta är okastrerade katter som lämnas in till katthem (Patronek *et al.* 1996). I Sverige anges "allergi" ofta som en orsak till att inte kunna ha kvar katten (Andersson *et al.* 2007). Man

måste dock ifrågasätta om så verkligen är fallet eller om "allergi" är en socialt accepterad utväg ur kattägandet. Allt detta tillsammans visar på att ökad kunskap och information till kattägare och blivande kattägare är en stor del av lösningen på problemet med att katter lämnas in till katthem. De problembeteenden som är orsak till att katten lämnas till katthemmet har i sin tur också sin grund i okunskap om katters behov och beteenden. De flesta problembeteendena är naturliga beteenden för katten men i människans miljö kan de bli ett problem. Att problembeteenden överhuvudtaget uppstår visar på att kattens behov inte alltid uppfylls. Kunskap om hur man förebygger problembeteenden och vad som orsakar dem är då viktigt.

Att en katt har ätstörningar är av stor betydelse för kattens hälsa eftersom ätstörningarna kan göra katten undernärld eller tjock beroende på vad för slags ätstörningar katten drabbas av. Det är av stor betydelse för djurägaren att katten mår bra och när katten får ätstörningar leder det till mycket oro. Oro över kattens hälsa kan vara lika problematiskt som att ha en svårhanterad aggressiv eller rädd katt.

Att katten äter olämpliga saker som inte är livsmedel eller krukväxter som kanske är giftiga är skadligt för katten. Det gäller att se till så att katten inte får möjlighet till de här beteendena. När det gäller växter så att katten inte äter de giftiga varianterna. Det finns kattgräs att odla för innekatter.

Ifall pica är en stereotypi som kan klassas som OCD och då uppkommer mellan 30 och 36 månader ålder (Overall, 2002) stämmer det inte med det som Bradshaw (1997) säger att pica brukar uppträda inom de första två månaderna i det nya hemmet, vanligen mellan två och fyra månaders ålder då det pga. att kattungen får ett nytt hem blir mycket stress i kattens omgivning. Antingen har någon av dem fel eller så kan ätstörningen ha olika orsaker hos olika katter. Hos en del katter kan det uppstå pga. den stress som det innebär att avvänjas för tidigt, skiljas från mamma och kullsyskon eller att få ett nytt hem. Hos en del katter beror det på att katten blir stressad av könsmognaden och den därmed uppvaknande revirinstinkten och då visar sig pica inte förrän efter 6 månaders ålder. Hos andra katter kan det uppstå pga. ett trauma i vuxen ålder och kan då klassas som OCD. Det kan också vara så som Parry-Jones och Parry-Jones (1992) skriver att pica är ett symptom på att kattens miljö inte är rätt anpassad. Man kan då säga att kanske är pica en stereotypi, vilket McKeown *et al.* (1992) också klassar pica som. Då bör vi som är kattägare fundera över hur vi håller våra katter. Även här kan man då säga att orsaken är brister i kunskapen om katters behov hos kattägaren. I Sverige avvänjer vi inte kattungar förrän vid 12 veckors ålder, jämfört med USA:s 6 veckors ålder vid avvänjning (Haupt, 1982). Det borde förhoppningsvis hjälpa kattungen att inte utveckla problembeteendet pica, dvs. att suga på material som t ex ull. För att komma tillrätta med problemet att vissa orientaler ägnar sig åt pica och att det tros ha en genetisk orsak bör uppfödare inte avla på katter som uppvisar pica (Haupt, 1982; Bradshaw *et al.*, 1997). Det är märkligt tycker jag att man i ett i många avseenden utvecklat land som USA får ta kattungen från kattmamman vid 6 veckors ålder. Om detta förfarande upphörde skulle nog pica minska hos de amerikanska katterna.

Om man har en överviktig katt är det viktigt att först ta reda på om kattens övervikt kan bero på en sjukdom, t ex en hormonell rubbning (Haupt, 1982) innan man sätter katten på en bantningskur. Det är viktigt att sköta om kattens tänder så att den inte slutar äta eller äter dåligt pga. tandvärk. Det gäller att se upp när en katt börjar förlora vikt eftersom den kan vara allvarligt sjuk i t ex cancer (Haupt, 1982). Dricker katten för mycket bör man gå till veterinär eftersom det är mycket stor sannolikhet att katten har diabetes (Nelson *et al.*, 1999). När det gäller alla ätstörningar som handlar om för mycket eller för lite ätande och drickande är sjukdom en vanlig orsak. Sjukdom kan vara både fysisk och psykisk. Jag tycker att en psykisk sjukdom ska klassas på samma sätt som en fysisk, dvs. går att bota. Sammanfattningsvis kan sägas att i alla fall när katten betar sig annorlunda bör man gå till veterinären för att först utesluta att katten inte har någon sjukdom.

Haupt (1982) tog i sin artikel upp predation som ett problem men beskriver det mest hos hund. Katter äter småfåglar, möss och andra små varelser, och det är ett naturligt beteende hos

ett rovdjur. En del människor kan tycka det är otäckt när katten kommer hem med fåglar eller möss. Detta är dock inget problem för katten själv utan det är bara ett problem för den människan som inte tycker om att katten fångar smådjur. Katter drogs till människans bosättningar pga. tillgången på möss (Linseele *et al.* 2007) så det är en av grundförutsättningarna för kattens och människans samexistens att katten tar möss som gillar att vara i våra hus.

Aggression är ett naturligt beteende hos katten. I olika situationer använder katten aggressivitet för att lösa konflikter eller för att komma undan något som hotar den (Chapman 1991). All aggression katter visar är naturliga beteenden för dem som ibland vänds mot människan när människan inte har förstått kattens behov och beteende. Människan måste anpassa sig efter katten så att man inte utlöser ett beteende hos katten som innebär att den river eller biter sin ägare. Det är mycket viktigt att kattungar socialiseras väl så att de inte utvecklar rädsla eller defensiv aggression (Casey *et al.* 2008; McCune 1995). En rädd katt som blir trängd kan anfalla (Curtis, 2008) och pga. det bör man låta en rädd katt vara ifred. Det är viktigt att kunna skilja på en rädd katt dvs. en defensivt aggressiv katt från en katt som är aggressiv av annan anledning. En defensivt aggressiv katt har en mer ihopsjunken kroppsställning medan en aggressiv katt som hotar att gå till attack gör sig så stor som möjligt (Chapman 1991). För att undvika aggressivitet vid lek bör katten erbjudas bra lekmöjligheter, det är inte lämpligt att lära katten leka med händer. Visar katten aggressivitet vid kel skall man anpassa kelandet så att det efterliknar katters putsning av varandra, förhoppningsvis kommer katten att trivas bättre med det. Katter brukar putsa varandra på huvudet och halsen (Curtis, 2008) och då bara en kort stund (Chapman, 1991). Ofta blir det konflikter där resurs och territoriell aggression visas när en ny katt introduceras i hushållet (Levine *et al.* 2005). Det är viktigt att kattägare får reda på att skaffandet av en katt till orsakar konflikter mellan den gamla och den nya katten och att detta är naturliga beteenden för katterna (Salman *et al.* 2000). För att undvika aggressivitet ska alla katter som bor i ett hushåll ha möjlighet till gömställe att gå undan på (Rochlitz, 2005; Beaver 2004). Det är också viktigt att introduktionen av en ny katt går till på ett korrekt sätt, dvs. sker gradvis där man undviker att katterna slåss med varandra (Chapman, 1991). Man bör inte heller lyfta upp en katt som är uppretad över något eftersom man då kan råka ut för omvänd aggressivitet (Curtis, 2008; Chapman, 1991; Beaver 2004). Av detta kan man komma fram till slutsatsen att det gäller för människan att anpassa kattens miljö och människans beteende i närhet av och i samspel med katten så att katten inte behöver visa aggressiva beteenden och så att man själv som kattägare inte behöver bli utsatt för aggressiva attacker.

Även om katten inte är ett flockdjur så verkar det som att vissa katter behöver en viss interaktion med andra katter för att må bra. Genom att skaffa två kattungar samtidigt, om man vet med sig att man vill ha två katter, undviker man att katten visar aggression vid lek eftersom den istället får utlopp för ett normalt lekbeteende tillsammans med sin kattkompis och slipper att vara ensam hela dagarna om ägaren är på jobbet (Chapman, 1991). Samtidigt måste två eller fler katter i samma hushåll ha möjlighet att undvika varandra annars riskerar man att katterna blir aggressiva mot varandra pga. att de inte kan gå undan utan måste utkämpa varje konflikt (Rochlitz, 2005). Att grupplevande innekatter spenderar halva tiden utom synhåll för varandra visar på hur viktigt den är med gömställen för katten att gå undan för en annan katt på. Om man uppfyller en kattgrupps behov av individuell avskildhet tror jag att katter har stor glädje av varandra. De talar ju samma språk och vi människor kan nog inte ersätta kattens utbyte av en kattkompis.

Att katter är rena djur stämmer bra eftersom det kan vara pga. att kattlådan är smutsig som katten börjar att få problem med rumsrenheten (Neilson, 2003). Alla katter har sina individuella preferenser när det gäller vilken slags toalett de vill ha (Borchelt, 1991). En del katter vill ha grövre strö, andra vill ha finkorningt strö och en del katter tycker bäst om en speciell plats för att utföra sina behov (Borchelt, 1991; Olm *et al.* 1988). Katter kan vara rädda för kattlådan om den har tak eller svängdörr (Borchelt, 1991; Neilson, 2003). Människan måste anpassa sig efter kattens vilja och erbjuda katten det den vill ha för att undvika att få en katt som inte är rumsren. En katt som inte vill gå på lådan för att den är smutsig måste i högsta grad sägas vara rumsren, katten vill ha det rent runt sig.

Kattungar börjar gräva och eliminera i grusiga material när de är runt 4 veckor gamla (Borchelt, 1991). Detta beteende börjar kattungarna med även utan att mamman visar det för dem. Det visar på att rumsrenhetsträning antagligen inte är relevant för utveckling av rumsrenhetsproblem eller inte.

Förändringar i kattens sociala miljö kan vara orsaken till en mängd problembeteenden. Det bör man vara medveten om som kattägare ifall en ny katt eller annat nytt husdjur eller en ny familjemedlem anländer. En ny katt i hushållet kan få konsekvensen att någon katt visar aggression mot den nya (Chapman, 1991; Levine *et al.* 2005). Katter som bor tillsammans i ett hushåll sprayar, dvs. urinmarkerar när de har någon form av spänning mellan sig (Borchelt, 1991). En katt kan också urinmarkera om den har en spänd relation till en människa men det är inte lika vanligt. Om en människa dör eller försvinner ur katten liv kan det leda till att katten får eliminationsproblem (Overall *et al.* 2002) eller ätstörningar i form av matvägran (Haupt, 1982). Matvägran kan även uppstå om en kattkompis till katten dör. Även ätstörningen pica kan uppkomma vid förändringar i kattens sociala miljö enligt Overall (2002). Som kattägare bör man tänka sig för noga innan man gör förändringar i kattens sociala miljö.

Vi människor har idag kunskap om orsakerna till katters problembeteenden och därigenom kan vi undvika att de uppstår och vi vet hur vi ska anpassa kattens miljö så att den får ett bättre liv. Det gäller att tillämpa och sprida kunskaperna för katternas skull. Hur katten beter sig påverkas i hög grad av faktorer hos ägaren skriver Adamelli *et al.* (2005). Orsakerna till att kattens beteenden uppfattas som problem ligger hos ägaren. Det är mycket viktigt med information om kattens beteende till blivande kattägare för att undvika orealistiska förväntningar på kattens beteende.

Referenser

- Adamelli, S., Marinelli, L., Normando, S., Bono, G. 2005. Owner and cat features influence the quality of life of the cat. *Applied animal behaviour science*, 94, pg 89 – 98.
- Andersson, M., Loberg, J., Eriksson, P. 2007. Djurhemmens verksamhet i Sverige: med fokus på katter. Inst för husdjurens miljö och hälsa, Sveriges Lantbruksuniversitet, Slutrapport till Djurskyddsmyndigheten.
- Beaver, B.V. 2004. Fractious cats and feline aggression. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 6, pg 13 – 18.
- Bernstein, P.L., Strack, M. 1996. A game of cat and house: spatial patterns and behaviour of 14 cats (*Felis catus*) in the home. *Anthrozoös*, 9, pg 25 – 39.
- Borchelt, P.L. 1991. Cat Elimination Behavior Problems. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 21, pg 257 – 265.
- Bradshaw, J.W.S., Neville, P.F., Sawyer, D. 1997. Factors affecting pica in the domestic cat. *Applied animal behaviour science*, 52, pg 373 – 379.
- Casey, R.A., Bradshaw, J.W.S. 2008. The effects of additional socialisation for kittens in a rescue centre on their behaviour and suitability as a pet. *Applied Animal Behaviour Science*, 114, pg. 196 – 205.
- Chapman, B.L. 1991. Feline Aggression. Classification, Diagnosis, and Treatment. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 21, pg 315 – 327.
- Curtis, T.M. 2008. Human-Directed Aggression in the Cat. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 38, pg 1131 – 1143.
- Frank, D.F., Erb, H.N., Houpt, K.A. 1999. Urine spraying in cats: presence of concurrent disease and effects of a pheromone treatment. *Applied Animal Behaviour Science*, 61, pg 263 – 272.
- Heidenberger, E. 1997. Housing conditions and behavioural problems of indoor cats as assessed by their owners. *Applied animal behaviour science*, 52, pg 345 – 364.
- Horwitz, D.F. 1997. Behavioral and environmental factors associated with elimination behavior problems in cats: a retrospective study. *Applied Animal Behaviour Science*, 52, pg 129 – 137
- Houpt, K. 1982. Ingestive Behavior Problems of Dogs and Cats. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, Vol 12, Issue 4, pg 683-692.
- Houpt, K. 1991. Feeding and Drinking Behavior Problems. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 21, pg 281 – 297.
- Jongman, E.C. 2007. Adaptation of domestic cats to confinement. *Journal of Veterinary Behavior*, 2, pg 193 – 196.
- Levine, E., Perry, P., Scarlett, J., Houpt, K.A. 2005. Intercat aggression in households following the introduction of a new cat. *Applied Animal Behaviour Science*, 90, pg 325 – 336.
- Linseele, V., Van Neer, W., Hendrickx, S. 2007. Evidence for early cat taming in Egypt. *Journal of Archaeological Science*, 34, pg 2081 – 2090.

- McCune, S. 1995. The impact of paternity and early socialisation on the development of cats' behaviour to people and novel objects. *Applied Animal Behaviour Science*, 45, pg 109 – 124.
- McKeown, D.B, Luescher, U.A, Halip, J. 1992. Stereotypies in companion animals and obsessive-compulsive disorder. *Behavioral Problems in Small Animals; Purina Speciality Review. Ralston Purina Company*. Pg 30 – 35.
- Milewski, L.M., Khan, S.A. 2006. An overview of potentially life-threatening poisonous plants in dogs and cats. *Journal of Veterinary Emergency and Critical Care*, 16, pg 25-33.
- Moyer, K.E. 1968. Kinds of aggression and their physiological basis. *Communication in Behavioural Biology*, 2 (pt A), pg 65 – 87.
- Neilson, J.C. 2003. Feline house soiling: elimination and marking behaviors. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 33, pg 287 – 301.
- Nelson, R.W., Griffey, S.M., Feldman, E.C., Ford, S.L. 1999. Transient clinical diabetes mellitus in cats: 10 cases (1989-1991), *Journal of Veterinary Internal Medicine*, 13, pg 28-35.
- Olm, D.D., Houpt, K.A. 1988. Feline House-Soiling Problems. *Applied Animal Behaviour Science*, 20, pg 335 – 345.
- Overall, K.L., Dunham, A.E. 2002. Clinical features and outcome in dogs and cats with obsessive-compulsive disorder: 126 cases (1989 – 2000). *JAVMA*, 221, pg 1445 – 1452.
- Parry-Jones, B., Parry-Jones, W.L. 1992. Pica: symptom or eating disorder? A historical assessment. *Br. J. Psychiatry*, 160, pg 341 – 354.
- Patronek, G.J., Glickman, L.T., Beck, A.M., McCabe, G.P., Ecker, C. 1996. Risk factors for relinquishment of cats to an animal shelter. *JAVMA*, 209, pg 582 – 588.
- Rochlitz, I. 2005. A review of the housing requirements of cats (*Felis silvestris catus*) kept in home. *Applied animal behaviour science*, 93, pg 97 – 109.
- Salman, M.D., Hutchison, J., Ruch-Gallie, R., Kogan, L., New, J.G.Jr., Kass, P.H., Scarlett, J.M. 2000. Behavioral Reasons for Relinquishment of Dogs and Cats to 12 Shelters. *Journal of Applied Animal Welfare Science*, 3 (2), pg 93 – 106.
- Salman, M.D., New, J.G.Jr., Scarlett, J.M., Kass, P.H. 1998. Human and Animal Factors Related to the Relinquishment of Dogs and Cats in 12 Selected Animal Shelters in the United States. *Journal of Applied Animal Welfare Science*, I (3), pg 207 – 226.
- Seksel, K. 2008. Preventing Behavior Problems in Puppies and Kittens. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, Vol 38, Issue 5, pg 971 – 982.
- Serpell, J.A. 1996. Evidence for an association between pet behavior and owner attachment levels. *Applied Animal Behaviour Science*, 47, pg 49 – 60.
- Turner, D.C. 1997. Treating canine and feline behaviour problems and advising clients. *Applied Animal Behaviour Science*, 52, pg 199 – 204.
- Turner, D.C., Bateson, P. *The Domestic Cat, The biology of its behaviour*, Second Edition, Cambridge University Press 2000, pg 179 – 192.